

Renata
Margaretić
Urlić

Monografija graditelja novoga zagrebačkog središta

Arhitektura: Kazimir Ostrogović, 1 (218), 2008,
(ur.) Vera Grimmer, Zagreb, UHA, 143 str.
ISSN 0350-3666

Nakon dva monografska broja o ključnim protagonistima druge generacije hrvatske moderne (Neven Šegvić, Ivan Vitić) i posljednje izdanje časopisa *Arhitektura* nastavlja niz istraživanja i vrednovanja pojedinih opusa naše poslijeratne arhitekture. Za razliku od prethodnih, svojevrsnih zbornika tekstova nekolicine autora s različitim pristupima određenim poglavljima stvaralaštva, monografija posvećena jednoj od intrigantnijih pojava arhitekture 20. stoljeća zapravo je rezultat istraživanja, odnosno magistarskog rada Idisa Turata te interpretacije Vere Grimmer.

Predstavljajući složene građe arhitektova lika i djela u društveno-političkom kontekstu i kontinuiranim promjenama graditeljskih okolnosti i uvjeta pregledno je podijeljeno na sažetu biografiju, zatim međuratni *Kvarnerski opus*, poratni angažman u Beogradu (koji uključuje sudjelovanje na natječajima za državne ustanove), *Povratak u Zagreb* odnosno glavni i najproduktivniji dio opusa, te izdvojene *Kapitalne projekte*. Posebno je zanimljiv manje poznat, no začuđujuće plodan Ostrogovićev početak karijere u kojem se imao sreću naći na Sušaku, jednom od tada vehementnijih graditeljskih središta zemlje. Zaslužio je ponajprije siguran stalni angažman, surađujući s iskusnim Stankom Kliskom na izgradnji Banovinske bolnice, a kasnije mu je povjeren i nadzor nad Hrvatskim kulturnim domom, jednim od antologijskih nacionalnih projekata. Istodobno, u drugoj polovici tridesetih godina, Ostrogović samostalno potpisuje niz manjih obiteljskih kuća i vila, među

kojima se izdvajaju kuća Einwalter u Malinskoj iz 1938. i najamna kuća Kauzlarić na Pećinama na Sušaku iz 1939. godine. U tim se projektima očituje izraziti Ostrogovićev senzibilitet za moderno poimanje odnosa unutarnjeg i vanjskog prostora, pogotovo u kontinuiranom nizu prozorskih okvira što omogućava neposredni kontakt (pogled) s morem ili stupovima odvojeni trijemovi koje uz terase i balkone oblikuje kao dodatne dnevne boravke. S kućom Kauzlarić kompletirao je sve idealne elemente novog stila koji zapravo inaugurira na području Kvarnera, od krovnih terasa sa strehama i kontinuiranih

prozorskih otvora, preko uvučenih lođa i funkcionalnoga tlocrtnog rasporeda, do obavezne orijentacije boravka prema prirodi, odnosno moru (pri tome svakako treba upozoriti i na sjajno oblikovan transparentni poluvaljak stubišta koji krasi jednoličnost dvorišne fasade). Nakon rata Ostrogovićeva će se uspješnost povezivati s političkim zaslugama i moći, što svakako treba usporediti s navedenim međuratnim razdobljem, kada je također imao zavidan broj narudžbi bez ikakvih društvenih bodova i prednosti.

Za razliku od mnogih svojih kolega, Ostrogović se, naime, izvrsno snašao nakon svoje partizanske epizode, ponajprije obavljajući u Beogradu neke savezne funkcije, koje je iskoristio i za potporu pokretanja upravo časopisa *Arhitektura* (sa Šegvićem i Mohorovičićem), a imao je priliku sudjelovati i na najvažnijim arhitektonskim natjecajima (radio je na urbanističkom planu Novog Beograda s Mirom Marasovićem, zatim se natjecao za zgradu Vlade FNRJ, hotel i operu).

Povratak u Zagreb činio se logičnom životnom odlukom, s obzirom na to da se Ostrogović želio baviti arhitekturom, a ne birokratskim, "funkcionerskim" poslovima. No to ne znači da izlazi iz politike i vladajućih tijela; samo mijenja adresu i zahvaljujući društvenom utjecaju i mjestu vijećnika u gradskom odboru (tadašnjem Narodnom odboru) bez problema, zajedno sa suprugom Božicom i suradnicima osniva *Arhitektonski atelie Ostrogović* 1951. godine. Nije naime bilo nimalo lako osnovati svoj vlastiti biro, pogotovo početkom pedesetih godina kada su arhitekti radili uglavnom preko tzv. Zadruga ili unutar većih organizacija na obnovi infrastrukture i izgradnji iznimno potrebna stambenog fonda. Biro Ostrogović ipak u pedesetim godinama bilježi plodan i raznovrstan raspon projekata: od zagrebačke ljetne pozornice na Tuškancu (čijom izvedbom zbog općeg siromaštva i nemaštine nije bio zadovoljan), preko hotelskog paviljona na Plitvicama (izvedenog u tada popularnoj simbiozi autohtonih elemenata tradicionalne gradnje i postulata moderne) do stambenih zgrada i kuća u Rijeci, Puli

i Zagrebu te složenog kompleksa Instituta Ruđer Bošković. Već bi i taj popis u tadašnjim uvjetima bio i više nego dovoljan, no kapitalno djelo cijeloga Ostrogovićeve opusa također se realizira upravo u drugoj polovici pedesetih godina. Povjerena mu je naime izgradnja novoga središta Zagreba, potaknuta ambicioznim natjecajem za širu zonu Trnja i zgradu Narodnog odbora (kako se tada službeno nazivala gradska vlada) na strateški važnom potezu od Željezničkog kolodvora do Save. Ta složena situacija oko rješavanja jednog od ključnih čvorišta daljnjeg razvoja, širenja i izgleda metropole posebno je poglavlje povijesti poslijeratne arhitekture koje nadmašuje pojedinačne opuse, pa makar imali i tako velike opsege poput Ostrogovićeve. Sa svojim je timom, usprkos odustajanjima od dijelova kompleksa i prolongiranjem izgradnje ostale trećine, Ostrogović ipak uspio dati glavni biljeg novom dijelu grada. Njegov elegantno položen, gotovo lebdeći kvadar obložen u bijeli kamen, s op-artističkim efektom brisoleja, atrijskim i ulaznim stubištem, bez sumnje je prepoznat kao antologijsko djelo i kruna autorova stvaralaštva.

Luksuzno oblikovana, s akcentima plemene brončane podloge, ne samo za markere pojedinih poglavlja, već i za boju hrvatskoga teksta (engleski je prijevod u klasičnoj, crnoj) prema zamisli dizajnera Jelenka Hercoga, monografija je izvrsno opremljena sačuvanom dokumentacijom, starijim i novim fotografijama (Damira Fabijanića), skicama, crtežima i planovima. Jedina kritika toj odličnoj publikaciji više se odnosi na nepotrebno ponavljanje ili možda nesvjesno preuzimanje stanovite teze o diskontinuitetu moderne za vrijeme Drugoga svjetskog rata u historizaciji arhitekture 20. stoljeća (koja je već pobijena nizom studija poput one dr. Darje Radović Mahečić u katalogu izložbe *Pedesete godine u hrvatskoj umjetnosti*). Nejasno je naime zbog čega se upotrebljava za uvod u interpretaciju opusa arhitekta čija karijera počinje u tridesetim godinama, a nastavlja se čak i tijekom rata, da bi u poslijeratnom razdoblju doživjela svoj vrhunac. Činjenica je da se u razdoblju

između 1941. i 1945. ni kvantitativno, a ni kvalitativno nije gradilo kao prije, a ni neposredno poslije. Međutim, ne može se nikako govoriti o diskontinuitetu ideja moderne, jer projekti, kako natječajni, tako i realizacije potvrđuju upravo kontinuitet. Dokazuju ga upravo primjeri stvaralaštva kakvo je bilo Ostrogovićevo ili Haberleovo, koji se protežu od međuratnog do poslijeratnog razdoblja. Ostrogovićev je rukopis čak bio cijepljen i na imperativne socrealizma u monumentalistički nadahnutim natječajnim projektima za državne institucije u Beogradu kakve su crtali i naši međunarodno priznati modernisti poput Iblera. Oduševljenost komunističkom ideologijom i naprednim aspektima socijalističkog ustrojstva društva, o kojima je Ostrogović znao pisati u časopisu *Arhitektura* krajem četrdesetih godina prošloga stoljeća, mogu se očitati kao kontinuitet ideja međuratne socijalno osviještene inteligencije. Sukladne su zato racionalističkim i funkcionalističkim tendencijama moderne arhitekture i kao

takve utjelovljene u promišljanje njegovih djela, što ponovno svjedoči u prilog spomenutog kontinuiteta. Osim toga primjećuje se da je posljednje, premda izdvojeno kao kapitalno djelo, ostavljeno bez interpretacije. Riječ je o Vili Zagorje na kojoj je Ostrogović radio s timom suradnika, odnosno s Vjenceslavom Richterom koji je potpisan kao ravnopravni autor.

No navedene primjedbe nimalo ne umanjuju važnost Ostrogovićeve monografije u osvjetljavanju i bilježenju povijesti naše arhitekture. I to sigurno nije fraza, ne samo zato što je prati engleski prijevod, već zahvaljujući urednici Veri Grimmer, koja je internacionalni kontekst Ostrogovićeve rada osigurala promoviranjem i vrednovanjem uglednoga bečkog povjesničara arhitekture Fridricha Achleitnera koji je zagrebačku Vijećnicu već uzdigao na pijedestal "ključne zgrade ne samo hrvatske već i međunarodne moderne ...". x